

Finns tid för socialt arbete?

Vart är det sociala arbetet på väg? Sedan det sociala arbetet etablerades som skattefinansierad verksamhet har det haft skiftande uttrycksformer. Idag omgärdas det av Evidensbaserad Praktik (EBP), en helt ny begreppsapparat, nya behandlingsmetoder, utrednings- och bedömningsinstrument. Man kan fundera över är på vilket sätt de olika teknikerna förbättrat arbetet. Med reservation för att det tar tid att utbilda personal och parallellt implementera de nya arbetssätten och metoderna i organisationen.

Har förändringen gagnat medborgarna? Hur ser utfallet ut? Uppföljning av det arbete som görs är fortfarande ett utvecklingsområde. Självfallet ska arbetet och arbetsformerna följas upp. Medborgarna vill veta hur skattepengar används. Dagens strävanden syftar till att öka transparensen vilket är lovvärt. En följdfråga är om staten som i det här fallet tagit initiativet till att utveckla och professionalisera det sociala verksamhetsområdet, även har planer på att följa upp om omdaningen fått önskat resultat. Blev det bättre för klienten/brukaren ?

Parallellt har området byggt upp en omfångsrik administrativ apparat vars främsta uppgift synes vara att ha kontroll över hur skattepengarna används. I den officiella retoriken benämns det som utveckling och effektivisering. De årliga budgetramarna ska hållas.

"Jag har inte tid", hörs ofta. I någon mening är det en sanning med modifikation. Avsevärd tid åtgår till att fylla i utrednings- och bedömningsinstrument samt att "mata verksamhetssystemen" med data vilket i sin tur göder administrationen. Därtill tar det tid att utveckla samverkan både lokalt och externt med berörda samverkansparter (det sistnämnda har varit en akilleshäla i decennier trots alla konferenser och utvecklingsansatser). Listan på tidstjuvar som

påverkar arbetet kan göras betydligt längre. Resultatet har dock blivit att tiden för möten med dem som av olika skäl behöver vända sig till socialtjänsten begränsas allt mer.

Yrkesgruppen står således klämd mellan den av staten orkestrerade omdaning av det sociala arbetet och kraven lokalt att hålla budget. Ovanpå detta pågår ständigt en rörelse i samhället som svårligen går att stoppa. Det var inte bättre förr. Det kanske var annorlunda. Samhällsrörelsen påverkade då liksom idag det sociala arbetet. Men, något som var annorlunda var att det fanns tid.

Under 1980 och 1990-tal var jag socialsekreterare inom missbruksvården. Kanske inte så långt bort i tid, men tillräckligt för att kunna konstatera att vi hade tid. Tid att möta klienten och tid att följa klienten på resan att försöka förändra sin situation. När jag säger tid handlade det för flertalet klienter om flera år då de behövde stöd i att navigera i det samhälle som de då var på väg tillbaka till. Då liksom idag var det ingen quick fix att ta sig ur ett missbruk som för de flesta jag mötte hade påverkat många livsområden.

Det handlade om den fysiska och psykiska hälsan, relationer till närstående, ekonomin, möjligheten att kvalificera sig för en bostad etc. I den förändringsresa som klienterna gjorde var vi som yrkesgrupp medresenärer. En del som vi som socialsekreterare ställde upp på då skulle idag sannolikt bedömas som oprofessionellt, men det fanns tidsutrymme och tidsandan var sådan. Ibland krävdes innovation och långsiktigt förstärkte den relationen till klienten. Idag finns det ett raster av professionalitet som dominerar och som i sämsta fall kan leda till osäkerhet och handlingsförlamning.

En annan omständighet var också att det fanns öppningar och möjligheter att ta sig tillbaka på ett annat sätt än idag. Det fanns i viss mån okvalificerade jobb, det fanns arbetsmarknadsutbildningar, möjlighet att få skyddat arbete och det fanns bostäder. I någon mån gick det att förmedla hopp

om ett annat liv.

Beträffande arbetet och dess organisering fanns det även då utvecklingsområden som uppföljning och behov av nya kunskaper. Det övergripande mantrat som framfördes av forskare och debattörer var att mycket av arbetet "bedrevs på känn", med den så kallade magkänslan. Därtill var begreppet behandling upphöjt som lösningen på det mesta och skiftande behandlingsformer utvecklades. Repertoaren var bred. Uppföljning av behandling var ett eftersatt område. Kritiken från forskare inom missbruksområdet var massiv, med all rätt. Det kanske inte var bättre förr. Det var annorlunda.

Vad vill jag då med denna text? Jag vill lyfta en debatt om det sociala arbetets organisering och inriktning. Är kunskapsprojektet den rätta vägen? Må vara att det sociala arbetet är ett kunskapsintensivt verksamhetsområde men något har tappats bort på vägen. Ett konstaterande som lyfts fram av många forskare inom det sociala området är att handlingsutrymmet för socialsekreterarna avsevärt begränsats bland annat som en följd av ekonomin och samhällsutvecklingen.

Yrkesgruppen socialsekreterare är en i många stycken outnyttjad potential. Det handlar inte enbart om att "räkna ärenden", "ha kontroll på flödet", "räkna insatser" och så vidare. Det handlar främst om att skapa förutsättningar att göra något åt de ärenden som tilldelats.

Många väljer att arbeta som socialsekreterare just för ambitionen att hjälpa och stödja. Otaliga är de rapporter från forskare de senaste åren att många flyr från omöjliga arbetsförhållanden.

Går det att vända denna utveckling? Finns det intresse att vända utvecklingen?

Anders Arnsvik

Socionom, master i socialt arbete